

Aan Provinciale Staten

ONDERWERP	Vaststelling Strategisch bosbeleid, meer en beter bos voor Utrecht	TELEFOONNUMMER	+31653325519
		E-MAILADRES	linde.kuyf@provincie-utrecht.nl
		DOMEIN/OPGAVE	LLO
DATUM	29-03-2022	TEAM	PL2
DOCUMENTNUMMER	UTSP-1750557970-4	PORTEFEUILLEHOUDER	Sterk
VAN	Linde Kuyf		
NUMMER PS	PS2022RGW		
COMMISSIE	Ruimte, Groen en Water/Wonen		
BIJLAGEN	1. Strategisch bosbeleid, meer en beter bos voor Utrecht 2. Landschapssuitvoeringsplan, handreiking voor een groene dooradering 3. Bijlage Statenvoorstel doelen en brede welvaartsindicatoren 4. Rapportage Wen: Oude bosgroeiplaatsen in de provincie Utrecht (2022)		

Gevraagde besluiten:

Het 'Strategisch bosbeleid, meer en beter bos voor Utrecht' (bijlage 1) vast te stellen, onder voorbehoud van het benodigde budget vanuit de Kadernota 2023-2026.

Inleiding:

De huidige omvang en kwaliteit van bossen staat onder druk door te hoge stikstofdeposities en effecten van klimaatverandering zoals verzuring, verdroging en nutriëntenverlies. Deze effecten hebben grote gevolgen voor de veerkracht en kwaliteit van bossen. De biodiversiteit heeft er onder te lijden en dit zet ecosystemen onder druk. In Nederland is, na een jarenlange toename van bos, het areaal sinds 2013 met 5500 hectare afgenomen naar zo'n 370.000 hectare. De provincie Utrecht herbergt zo'n 18.000 hectare bos.

In het Klimaatakkoord (2019) is afgesproken dat er 10% meer bos komt in Nederland in 2030. Deze afspraak heeft het Rijk samen met de provincies nader uitgewerkt in de landelijke Bossenstrategie met hoofddambitie; "We willen bos met al zijn functies goed doorgeven aan toekomstige generaties". In de [Omgevingsvisie \(2021\)](#) is het vergroten van het oppervlak aan bos, behoud en versterking van belangrijke bosverbindingen en verbetering van de natuurkwaliteit van de bossen als uitgangspunt opgenomen.

In de Natuurvisie en de hierbij behorende Realisatiestrategie Natuurvisie 2018-2027 is als actiepunten benoemd het onderzoeken van nut en noodzaak van het opstellen van een strategisch bosbeleid, dat breder gaat dan het huidige houtopstandenbeleid. Wij zijn sinds de inwerkingtreding van de Wet Natuurbescherming (1-1-2017) bevoegd gezag voor de bescherming van bossen.

In 2018 en 2019 hebben uw Staten twee moties aangenomen (nr. 168 en 82) die vragen om een voorstel te doen voor de oprichting van een Bomenfonds en om tot een gezamenlijk actieplan van maatschappelijke organisaties te komen voor 600.000 extra aan te planten bomen tot 2023.

Het Strategisch bosbeleid is een provinciale uitwerking van de landelijke Bossenstrategie, de ambities uit de Omgevingsvisie en van de Natuurvisie.

De overkoepelde visie voor het strategisch bosbeleid is 'meer, vitaal, toekomstbestendig, beschermd en maatschappelijk gewaardeerd bos'. Dit vertaalt zich in verschillende thema's.

1. Meer bos

De ambitie van provincie Utrecht is om het huidige areaal bos (18.000 ha) met 1500 ha te vergroten. De onderverdeling is 500 ha in het Natuur Netwerk Nederland (NNN), 500 ha in de Groene contour en 500 ha buiten het NNN (agroforestry, kleine landschapselementen, rondom en in steden en dorpen).

2. Vitaal bos

De veerkracht en vitaliteit van de Utrechtse bossen staan onder druk door de klimaatveranderingen. Om de functies van vitaal bos te behouden en te verbeteren is het nodig om vanuit een langetermijnvisie naar het bosbeheer te kijken. Met de uitvoering van het Strategisch bosbeleid kan het bos vitaal gehouden worden door het bos te revitaliseren, gemengd en gevarieerd te houden, voor continuïteit te zorgen, bosbranden te voorkomen en wildschade te beperken.

3. Bescherming bos

Als provincie zijn we zuinig op de bestaande bomen en bossen in onze provincie. Een goede bescherming hoort daarbij. Met het huidige beleid kan de omvang van het bosareaal, onze waardevolle bossen en bijzondere kleine landschapselementen goed beschermd worden. Echter, het beleid is ingewikkeld en de beleidskaarten hebben een actualisatie nodig. We hebben de regels rondom vellen, melden en herbepplanten in het huidige beleidskader tegen het licht gehouden. Waar het kan hebben we de regels eenvoudiger en waar nodig scherper gemaakt.

4. Gebruik van het bos – recreatie

De maatschappelijke behoefte aan bos is groot, en versterkt tijdens de coronapandemie. Het Strategisch bosbeleid richt zich daarom op beschikbaarheid, bereikbaarheid en toegankelijkheid van bestaande en nieuwe bossen. Ook zet het in op de beheersbaarheid van de toenemende recreatiedruk in bestaande bossen door spreiding en zonerings.

5. Gebruik van het bos – houtoogst

De vraag naar bos en duurzaam geproduceerd hout neemt toe. Nu wordt nog 90% van het hout geleverd uit het buitenland. Gezien de doelstellingen voor klimaat en duurzaamheid, is het gewenst om meer gebruik te maken van lokaal geproduceerd hout. Wij zetten in op een lichte toename van de houtoogst voor duurzaam gebruik en hoogwaardige toepassingen, waarbij rekening wordt gehouden met de belevings- en natuurwaarden van het bos.

Landschapsuitvoeringsplan

Een kwalitatief goed landschap is belangrijk voor de levenskwaliteit, biodiversiteit en verbondenheid van mensen onderling en met hun omgeving. Het maakt onze provincie aantrekkelijk voor recreanten en het draagt bij aan het vestigingsklimaat voor bedrijven.

Door onder andere de groei van infrastructuur, woningbouw- en bedrijventerreinen is het areaal agrarische grond, en daarmee de hoeveelheid aan landschapselementen, afgenomen. Daarnaast is de intensivering van de landbouw een belangrijke factor in de afname van landschapselementen. Dit heeft gevolgen voor de herkenbaarheid van verschillende landschappen en de beleving van landschapskarakteristieken. Maar ook is het verlies van landschapselementen een belangrijke oorzaak van de sterk teruglopende biodiversiteit in het landelijk gebied.

Het landschapsbeleid is op hoofdlijnen opgenomen in de Omgevingsvisie. De Kwaliteitsgids Utrechtse Landschappen geeft hier een nadere invulling aan. Daarnaast staat in het Coalitieakkoord 2019-2023 voor het thema landschap de volgende ambitie: '*Ons agrarisch cultuurlandschap wordt meer divers door nieuwe landschapselementen aan te leggen.*' Om deze ambitie te realiseren is in het Coalitieakkoord beschreven dat een Landschapsuitvoeringsplan wordt vastgesteld '*waarin we onze ambities voor landschap concretiseren.*'

Het concept Landschapsuitvoeringsplan is, als uitwerking van het Strategisch bosbeleid en onder voorbehoud van vaststelling van het Strategisch bosbeleid in uw Staten vastgesteld door ons College. Eventuele aanvullingen van uw Staten worden meegenomen in de definitieve vaststelling.

Na vaststelling van het Landschapsuitvoeringsplan wordt samen met de gebiedspartijen, verenigd in Platform kleine landschapselementen (KLE), invulling gegeven aan de verdere uitvoering. In 2024 wordt de opstartfase geëvalueerd, de uitkomsten vormen de opmaat voor de verdere uitvoering van de provinciale ambitie.

Relatie Groeisprong 2040

Zoals in de Omgevingsvisie is aangegeven zal in de toekomst een schaalsprong tot 2040 nodig zijn om alle provinciale ambities vorm te geven. De realisatie van 1500 ha nieuw bos is ook een schaalsprong, te weten een groei van omvang, met behoud en versterking van unieke Utrechtse natuurkwaliteiten. De ambitie voor 1500 ha nieuw bos wordt dan ook meegenomen in de Groeisprong 2040, in de pijler Natuur en Recreatie.

Relatie Uitvoeringsprogramma Landelijk Gebied

In de Omgevingsvisie hebben uw Staten een groot aantal opgaven vastgelegd die tot uitvoering moeten komen in het landelijk gebied. Ook het recente regeerakkoord belegt een belangrijke uitvoerende rol in het landelijk gebied bij de provincies. In de op te stellen Uitvoeringsstrategie Landelijk Gebied komen deze provinciale ambities bij elkaar. Doel van deze strategie is als provincie beschikken over een werkwijze voor geïntegreerde aanpak van de opgaven in het landelijk gebied die realiseerbaar is, draagvlak heeft en garantie geeft voor een snelle en doelmatige gebiedsgerichte uitvoering in overeenstemming met de sturingsfilosofie uit de Omgevingsvisie. De strategie gaat uit van 5 noodzakelijke opgaven: realisatie Natuurnetwerk Nederland; Stikstofreductie; beperken bodemdaling (CO₂-reductie Klimaatakkoord); water (Kader Richtlijn Water) en transitie naar kringlooplandbouw. Belangrijk onderdeel is hoe andere provinciale opgaven, zoals vergroten van de klimaatbestendigheid, energietransitie en Groen Groeit Mee, c.q. de realisatie van 1500 hectare nieuw bos, mee kunnen koppelen. En hoe de provinciale opgaven verbonden kunnen worden met de opgaven van partijen in het gebied.

Relatie Groen Groeit Mee

In de inventarisatie van mogelijke Groen Groeit Mee-opgaven (rapport Bureau Buiten, 2021) is de ruimtevraag vanuit het Strategisch bosbeleid ook meegenomen. In de nadere (gebiedsgerichte) uitwerking van Groen Groeit Mee wordt een koppeling gelegd met de ambitie uit het Strategisch bosbeleid, waarbij kansen voor nieuw bos in deze gebieden wordt onderzocht. Ook wordt in het op te stellen uitvoeringsprogramma Strategisch bosbeleid deze samenwerking verder uitgewerkt als het gaat om het realiseren van nieuw bos in het kader van recreatief groen rondom steden en dorpen. Tenslotte is het Strategisch bosbeleid (via Groen Groeit Mee) ook onderdeel van de Groeisprong 2040.

Relatie programma Hart van de Heuvelrug/ Vliegbasis Soesterberg

Het programma Hart van de Heuvelrug/ vliegbasis Soesterberg is gestart in 2004. Uitgangspunt van het programma is versterken van de natuur, maar niet altijd in de vorm van aanplanten van extra bos. Ook schraal grasland en heide zijn waardevolle toevoegingen voor de biodiversiteit. Het Strategisch bosbeleid raakt een aantal oorspronkelijke uitgangspunten van het programma Hart van de Heuvelrug/ Vliegbasis Soesterberg zoals de bomenbalans. Na een goede ambtelijke en bestuurlijke afstemming zijn knelpunten opgelost en is er overeenstemming bereikt.

Voor de woningbouwlocatie Huis ter Heide West zijn specifieke bestuurlijke afspraken gemaakt. Deze locatie maakt onderdeel uit van het nog vast te stellen bestemmingsplan Huis ter Heide. Op de huidige oude bosgroeiplaatsenkaart is de locatie aangeduid als 'oude bosgroeiplaats', maar inmiddels zijn dit voetbalvelden en komt deze locatie op de nieuwe kaart te vervallen. Dit wordt verwerkt in de wijziging van de Omgevingsverordening. Van belang is dat er een goede juridische basis is om vooruitlopend op de vaststelling van de Omgevingsverordening, duidelijkheid te geven over de status van locatie Huis ter Heide West in relatie tot de oude bosgroeiplaatsenkaart. Dit wordt mogelijk via een formeel schrijven vanuit ons College of inherente afwijgingsprocedure vastgelegd.

PARK-advies Utrechts Heuvelland

De Provinciale Adviseur Ruimtelijke Kwaliteit (PARK) heeft in december 2021 het ongevraagd advies 'Utrechts Heuvelland' uitgebracht. Dit advies sluit aan op het gelijknamige ontwerp onderzoek, waarin een ruimtelijke visie geschetst wordt hoe de aanplant van nieuwe bossen of boomstructuren kunnen bijdragen aan de grootste opgaven die op de Utrechtse Heuvelrug spelen, zoals de grote recreatiedruk en de bouw van veel nieuwe woningen. Het PARK-advies betreft vijf adviezen die hierop inspelen. Deze zijn door de PARK op 2 februari jl. aan uw Staten gepresenteerd tijdens een infosessie. De adviezen zijn voor de uitvoering van het Strategisch bosbeleid waardevol en bieden een handreiking voor bijvoorbeeld de uitvoering van het Bomen Actieplan (motie 82, aanplanten van 600.000 extra bomen tot en met 2023) als het gaat om potentiële locaties voor nieuw bos rondom steden en dorpen en de flanken van de Utrechtse Heuvelrug. Het advies voor ontpading sluit aan op het voorgenomen zoneringsplan als uitwerking van het programma Recreatie & Toerisme. En het advies om bos als bouw materiaal te zien, sluit aan op de inzet voor duurzame houttoegst en gebruik van hout voor duurzame en hoogwaardige toepassingen. Er wordt op deze wijze een mooie verbinding gelegd tussen het ontwerp onderzoek, het PARK-advies en wat vanuit het Strategisch bosbeleid tot de daadwerkelijke mogelijkheden behoort.

Nuancering status en doorwerking landelijke Bossenstrategie

De landelijke ambities voor 10% meer bos in 2030 worden door alle provincies als te optimistisch beschouwd. Om die reden is een 'disclaimer' aan de landelijke Bossenstrategie toegevoegd over de status en doorwerking van de landelijke Bossenstrategie. Daarin wordt gesteld dat de geformuleerde ambities worden onderschreven, en dat de realisatie van deze opgave om een gezamenlijke inspanning vraagt, ook van andere overheden en maatschappelijke actoren. Daarbij wordt ook gesteld dat Rijk en provincies nog nadere afspraken maken die randvoorwaardelijk zijn om deze opgaven te realiseren, bijvoorbeeld over financiering.

Voorgeschiedenis

In de provinciale Natuurvisie en Beleidskader Wet Natuurbescherming is het houtopstandenbeleid verwoord (PS, 12-12-2016). In de Realisatiestrategie Natuurvisie 2018-2027 is als actiepunt benoemd het onderzoeken van nut en noodzaak van het opstellen van een strategisch bosbeleid, dat breder gaat dan het huidige houtopstandenbeleid. Wij zijn als Gedeputeerde Staten sinds de inwerkingtreding van de Wet Natuurbescherming (1-1-2017) bevoegd gezag met betrekking tot bescherming van bossen.

In 2018 en 2019 zijn twee moties aangenomen (nr. 168 en 82) die vragen een voorstel te doen voor de oprichting van een Bomenfonds en om tot een gezamenlijk actieplan te komen van maatschappelijke organisaties voor het aanplanten van extra 600.000 bomen tot 2023.

In het Klimaatakkoord (2019) is afgesproken dat er 10% meer bos komt in Nederland. Dit heeft het Rijk samen met de provincies nader uitgewerkt in de [landelijke Bossenstrategie "Bos voor de toekomst" \(2020\)](#). In de [Omgevingsvisie \(2021\)](#) is het vergroten van het oppervlak aan bos, behoud en versterking van belangrijke bosverbindingen en verbetering van de natuurkwaliteit van de bossen als uitgangspunt opgenomen.

Het Strategisch bosbeleid is een provinciale uitwerking van de landelijke Bossenstrategie, de ambities uit de Omgevingsvisie en van de Natuurvisie.

Concrete vraagstelling

Het vaststellen van het 'Strategisch bosbeleid, meer en beter bos voor Utrecht', onder voorbehoud van het benodigde budget vanuit de Kadernota 2023-2026.

Juridische en andere relevante kaders:

Nadere kaderstelling Natuur

Bij de behandeling van het Statenvoorstel als start van het Strategisch bosbeleid is aan uw Staten toegezegd dat u gedurende het proces meegenomen zal worden en dat u het Strategisch bosbeleid gaat vaststellen. Op dat moment was nog niet duidelijk op welke wijze er invulling zou worden gegeven aan programma's onder de Omgevingswet.

Het Strategisch bosbeleid is een uitwerking van de Natuurvisie en een aanvulling op de kaderstelling zoals opgenomen in de Omgevingsvisie. Het Strategisch bosbeleid is daarmee te kwalificeren als 'nadere kaderstelling' voor het beleidsthema Natuur. Om die reden ligt de vaststellingsbevoegdheid bij uw Staten. Met de vaststelling van het Strategisch bosbeleid geeft u ons de opdracht om een uitvoeringsprogramma op te stellen.

Kaders Omgevingswet en subsidies

Voor de activiteit "het vellen van houtopstanden", is het kader met name neergelegd in artikel 4.11, eerste lid, onder i, van de Omgevingswet en afdeling 11.3 van het Besluit activiteitenleefomgeving.

Daarnaast/ter aanvulling daarop zijn er provinciale regels over deze activiteit; bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn deze te vinden in de Omgevingsverordening en de daarbij behorende Beleidsregels.

Voor het NNN – het ruimtelijk deel - is de provinciale taak (zorgplicht) voor bescherming, instandhouding en verbetering neergelegd in artikel 2.18, eerste lid, onder g, van de Omgevingswet en is verdere invulling daarvan neergelegd in afdeling 7.3 van het Besluit kwaliteit leefomgeving. Daarnaast/ter aanvulling daarop zijn er provinciale regels over deze activiteit; bij de inwerkingtreding van de Omgevingswet zijn deze te vinden in de Omgevingsverordening en de daarbij behorende Beleidsregels.

Voor de subsidiekant zijn de Subsidieverordening Natuur en Landschap 2016 (SVNL) en de Subsidieregeling kwaliteitsimpuls natuur en landschap provincie Utrecht (SKNL) van belang.

Argumentatie:

Klimaatverandering en hoge stikstofdepositie

In het Klimaatakkoord (2019) is het volgende opgenomen:

“Een toename van bomen, bossen en natuur leidt tot ‘klimaatwinst’ die bijdraagt aan de opgave om de CO₂-vastlegging te vergroten voor 2030 en nadrukkelijk ook 2050”.

Hierbij is afgesproken dat er 10% meer bos komt in Nederland. Deze afspraak is door het Rijk samen met de provincies nader uitgewerkt in de landelijke Bossenstrategie “Bos voor de toekomst” (2020) en aangeboden aan de Tweede Kamer. Het Strategisch bosbeleid is in Utrecht de provinciale uitwerking van bovengenoemde landelijke afspraken.

De effecten van klimaatverandering zijn direct terug te vinden in het bos, ook in onze provincie, en zijn gecombineerd met de hoge stikstofdepositie een bedreiging voor de vitaliteit van de bossen. Het leidt tot droogte, ziektes en plagen waardoor bomen afsterven, grotere kans op bosbranden en calamiteiten, zoals de valwind bij Leersum in 2021, waarbij een groot bosareaal is omgewaaid. Deze effecten leiden tot een afname van de biodiversiteit in de bossen.

Het Strategisch bosbeleid wil het bos vitaal houden (en krijgen) door het bos te revitaliseren, gemengd en gevarieerd te houden, bosbranden te voorkomen en wildschade te beperken. Een belangrijke ambitie is het herstellen, beschermen en versterken van de biodiversiteit. Daarbij wordt ook ingezet op de beheersbaarheid van de toenemende recreatiedruk en een lichte toename van de houtoogst (rekening houdend met natuurwaarden).

Afhandeling moties 82/168 en toezegging motie 97

Met het Strategisch bosbeleid wordt invulling gegeven aan de moties 82 en 168. Ze zijn daarmee wat ons betreft afgehandeld.

Motie 82 (30-10-2019): aan de maatschappelijke organisaties is gevraagd om tot een gezamenlijk actieplan te komen dat leidt tot realisatie van 600.000 extra te planten bomen tot 2023. In samenwerking met 12 maatschappelijke organisaties is het Bomen Actieplan opgesteld en in januari 2021 aan uw Staten aangeboden. Momenteel wordt samen met andere partijen gewerkt aan de uitvoering van het Bomen Actieplan. Er zijn inmiddels 55 projecten geïnventariseerd waarbij de komende twee jaar concreet gewerkt wordt aan het aanplanten van extra bomen in deze provincie. Inmiddels zijn er al circa 201.000 bomen gerealiseerd of zitten in de planvorming om op korte termijn gerealiseerd te worden. De 600.000 extra aan te planten bomen maken onderdeel uit van de integrale ambitie voor realisatie 1500 ha nieuw bos.

Motie 168 (17-12-2018): gevraagd is om een Bomenfonds op te richten. Met een balans van o.a. gekapte en her te planten bomen en een balans van de CO₂ uitstoot in aantallen te planten bomen. Er is in het kader van het Strategisch bosbeleid geen Bomenfonds opgericht. Herinplant van geveld houtopstanden (bomen, bossen) is geregeld in de Wet natuurbescherming met een uitwerking in het provinciale houtopstandenbeleid. De arealen aangetaste Natuurnetwerk Nederland (NNN) en de te compenseren arealen worden bijgehouden in de natuurcompensatiebank. Een extra registratiesysteem levert in die zin geen meerwaarde op. Met betrekking tot het CO₂ aspect is het bijhouden van de CO₂ effecten van kap- en herinplant op zich interessant. Echter, door de herinplantplicht en de natuurcompensatie worden de negatieve CO₂ effecten op termijn grotendeels gecompenseerd.

Toezeegging motie 97

D66 heeft op 30 oktober 2019 tijdens de behandeling van de begroting motie 97 ingediend. Deze is op verzoek van oud gedeputeerde Bruins Slot ingetrokken, met daarbij de toezegging dat wordt onderzocht welke mogelijkheden er wel en niet zijn om natuur te realiseren door de verkoop van groencertificaten aan bedrijven en particulieren.

Op basis van een realistische schatting van opbrengsten en investeringen blijkt dat koolstofcertificaten niet interessant zijn voor financiering van nieuw bos buiten het NNN; de kosten zijn in verhouding te hoog in relatie tot de opbrengsten. Wellicht kan in de toekomst koolstofcertificering gebruikt worden als aanvullende financiering. Landelijke ontwikkelingen worden gevolgd, er worden voorlopig geen eigen provinciale acties te ondernemen

Actualisatie beleid bescherming van bos

In de huidige Wet natuurbescherming is de bescherming van houtopstanden geregeld. Deze wet wordt onderdeel van de nieuwe Omgevingswet. De kern van de bescherming volgens de Wet natuurbescherming is dat het bosareaal niet mag afnemen en er een herinplantplicht geldt. Provincie Utrecht is zuinig op het bosareaal en zet in op het behoud daarvan. Specifieke bescherming gaat uit naar oude bossen.

In het Strategisch bosbeleid zijn de volgende aanpassingen opgenomen:

- Een aangepaste en geactualiseerde kaart van oude bosgroeiplaatsen op basis van kadastrale kaarten uit 1832 en de huidige situatie (onderzoek Wageningen Environmental Research, bijlage).
- Van vijf categorieën waardevolle houtopstanden wordt gegaan naar één categorie: de oude bosgroeiplaatsen. Oude bosgroeiplaatsen zijn zeldzaam en waardevol voor bosgebonden biodiversiteit en onvervangbaar. Deze categorie oud bos krijgt een extra bescherming. Het overige bos komt onder de basisbescherming van de Wet natuurbescherming.
- In de nieuwe regels zal voor oude bosgroeiplaatsen de hoofdlijn blijven dat herbeplanting op andere gronden niet wordt toegestaan voor oude bosgroeiplaatsen.
- Verder is het via de beleidsregels mogelijk om een kapverbod op te leggen voor oude bosgroeiplaatsen.
- Ten slotte is een aanvulling van de Omgevingsverordening voorzien met een "instructieregel"; een regel gericht op gemeenten om te zorgen dat in omgevingsplannen regels voor de bescherming van houtopstanden/oude bosgroeiplaatsen wordt opgenomen. Deze wijziging wordt nog nader uitgewerkt.

De wijziging van de oude bosgroeiplaatsenkaart hangt samen met de nog uit te werken instructieregel in de Omgevingsverordening en zal plaatsvinden in het kader van een herziening van die Omgevingsverordening. De daartoe behorende procedure wordt gevolgd met besluitvorming in uw Staten. De juridische doorwerking vindt dus plaats na deze besluitvorming.

Doelen en brede welvaart indicatoren:

Zie bijlage 3.

Participatie:

De visie en ambities van het Strategisch bosbeleid zijn mede het resultaat van een uitgebreid integraal participatieproces, zowel intern als extern. Voor het participatieproces is gekozen voor rechtstreekse afstemming en georganiseerde sessies met betrokken interne provinciale programma's en beleidsthema's en externe partijen en organisaties.

Tal van externe partners zijn uitgenodigd hieraan mee te doen. Denk aan gemeenten, waterschappen, terreinbeheerders- en -eigenaren, belangenorganisaties en maatschappelijke organisaties. Circa 50 mensen hebben actief deelgenomen aan de externe sessies. Uw Staten hebben deelgenomen aan twee informatiesessies en een bosexcursie in het Amerongse bos.

De eerste ronde van deze sessies vond plaats vóór het opstellen van het conceptplan. Dat gebeurde aan de hand van zogenaamde 'Perspectieven'. Hierin werd per thema benoemd wat er speelt, welke kansen er zijn en waar het mogelijk schuurt. De perspectieven vormden een hulpmiddel, waarmee het gesprek met interne programma's en externe partners is gevoerd met betrekking tot kansen, knelpunten en aandachtspunten. Op deze wijze is samengewerkt aan de bouwstenen voor het Strategisch bosbeleid.

Nadat het conceptplan gereed was, is een tweede interne en externe ronde van consultatie georganiseerd. In deze sessies is er gericht gediscussieerd. Dit heeft waardevolle input en advies opgeleverd. Daarnaast is er veelvuldig afzonderlijk overleg geweest met de mogelijkheid om (schriftelijk) te reageren op het conceptplan. Hier is veel gebruik van gemaakt.

Financiële consequenties:

Er zijn financiële consequenties verbonden aan het besluit en niet alle kosten en opbrengsten zijn in de programmabegroting opgenomen. Bij de toekomstige Kadernota(s) zullen daarom voorstellen worden gedaan voor extra middelen ter uitvoering van het Strategisch bosbeleid.

Berekend zijn de kosten, beschikbare middelen en benodigde (provinciale) middelen voor de ambities tot 2040 als het gaat om realisatie van 1500 ha nieuw bos plus de bijbehorende menskracht, beheer monitoring en materieel budget. Om tot volledige realisatie te komen is € 106 miljoen nodig, € 32 miljoen is gedekt via de programmabegroting, van derden wordt verwacht dat zij ongeveer € 28 miljoen bijdragen, waardoor er per saldo tot einde looptijd in 2040 er ongeveer € 45 miljoen extra provinciale middelen nodig zijn. Dat betekent dat gemiddeld € 2,5 tot 3 miljoen structureel per jaar nodig is om het Strategisch bosbeleid te kunnen realiseren. Zie de tabel op de volgende pagina.

Voor de realisatie van nieuw bos is een splitsing gemaakt tussen investering (wat via de balans loopt) en exploitatie (liquiditeit).

Tabel 1: exploitatielasten

Bedragen in € x1000

	2022	2023	2024	Subtotaal 2022-2024	2025-2027	2028-2040	Totaal 2022 t/m 2040
Te realiseren nieuw bos (ha.)	87,5	98,5	126	312	411	777	1.500
A. Te verwachte kosten:							
I. Realisatie nieuw bos	3.388	4.052	8.704	16.144	28.717	43.148	88.009
II. Beheer/monitoring	68	119	138	325	688	7.032	8.045
III. Personele inzet/overig	303	452	452	1.207	1.356	5.876	8.439
IV. Materieel	53	133	103	289	308	1.040	1.637
Totaal	3.812	4.756	9.397	17.965	31.069	57.096	106.130
B. Dekking:							
Uit bestaande begroting							
I. Realisatie nieuw bos	2.968	3.212	4.500	10.680	16.020	0	26.700
II. Beheer/monitoring	68	119	138	325	458	4.061	4.844
III. Personele inzet/overig	303	303	65	671	0	0	671
IV. Materieel	53	53	28	134	68	0	202
Totaal	3.392	3.687	4.731	11.810	16.546	4.061	32.417
C. Via derden							
I. Realisatie nieuw bos	420	840	2.386	3.646	7.242	17.574	28.462
II. Beheer/monitoring	0	0	0	0	0	0	0
III. Personele inzet/overig	0	0	0	0	0	0	0
IV. Materieel	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	420	840	2.386	3.646	7.242	17.574	28.462
D. Nog aan te vragen dekking							
I. Realisatie nieuw bos	0	0	1.818	1.818	5.455	25.574	32.847
II. Beheer/monitoring	0	0	0	0	230	2.971	3.201
III. Personele inzet/overig	0	150	387	537	1.356	5.876	7.769
IV. Materieel	0	80	80	160	240	1.040	1.440
Totaal	0	230	2.285	2.515	7.281	35.461	45.257

Tabel 2: Onderbouwing realisatie nieuw bos onder A I.

Bedragen in € x mln.

Categorieën realisatie nieuw bos	Ambitie 2040	Afwaardering	Inrichting/ omvorming	Totaal
Nog te realiseren NNN	250 ha	14,9	6,1	21
Bestaande van natuurgebieden van het NNN (omvorming)	180 ha	0	5,4	5,4
Agrarisch gebied binnen het NNN	70 ha	4,2	1,7	5,9
Groene contour via het Instrumentenkader uitvoering Groene contour	250 ha	11,8	6,1	17,9
Groene contour overig	198 ha	11,8	4,8	16,6
Boscompensatie Natura 2000 (maakt onderdeel uit van de Groene contour)	52 ha	3,1	1,3	4,4
Kleine Landschapselementen	80 ha	4,8	2,3	8,1
	40 ha	0	1	
Voedselbossen	75 ha	0	1,5	
Agroforestry	225 ha	0	0,4	1,9
Rondom steden en dorpen	80 ha	4,7	2	6,7
In steden en dorpen	PM	PM	PM	PM
Totaal aantal hectare	1500 ha			
Totale kosten		55,3	32,6	88

De afwaardering van gronden betreft €55,3 mln. van de totale kosten voor realisatie nieuw bos (€88 mln.). Omvorming en inrichting bedragen € 32,6 mln.

Bij het opstellen van financiële doorrekening van het Strategisch bosbeleid zijn onderstaande normkosten per hectare gebruikt. Deze bedragen zijn gebaseerd op actuele cijfers van het kadaster, normbedragen Subsidieregeling Natuur en Landschap en cijfers van team Grondzaken.

Tabel 3: normkosten

Afwaardering	€ 70.000 landbouwwaarde 85% afwaardering= € 59.500 p/ha
Inrichting algemeen	20.000 p/ha
Inrichting kleine landschapselementen	25.000 p/ha
Inrichting agroforestry	2.000 p/ha
Omvorming bestaande NNN	30.000 p/ha
Aanvullende kosten (onderzoek e.d.)	4.500 p/ha

Tabel 4: Investering

	2025-2027	2028-2040	Totaal 2022t/m 2040
<i>Bedragen x €1.000</i>			
Aantal hectare	341	639	980
Prijs per hectare aankoop	€70	€70	
Investering	€23.870	€ 44.730	€68.600
Prijs per hectare verkoop voor 855 ha	€10.5	€10.5	
Prijs per hectare verkoop voor 125 ha	€35	€35	
Verkoopwaarde	€4.646	€8.707	€13.353
Afwaardering (aankoop -/- verkoop) Wordt t.l.v. exploitatie gebracht			€55.250

De ambitie is om in totaal 1500 hectare nieuw bos te realiseren. Een deel hiervan moet nog worden aangekocht (980 hectare) en een deel (520 hectare) betreft omvorming, inrichting of realisatie door derden (zoals een deel van de Groene contour). Het merendeel van de lasten komt uit andere programma's (AVP, realisatie NNN, Groene contour). Als die programma's niet verlengd worden, dan komt het laste van het Strategisch bosbeleid.

I. Kosten en dekking realisatie 1500 ha nieuw bos

Om 1500 hectare nieuw bos in de komende jaren te kunnen realiseren is het noodzakelijk om gronden aan te kopen, om te vormen (functieverandering) en in te richten. De verschillende categorieën 'realisatie nieuw bos' zijn in tabel 2 weergegeven. De bijbehorende normkosten staan in tabel 3.

Per categorie zijn de kosten berekend (zie tabel 7 in hoofdstuk 8 van het Strategisch bosbeleid) en kom je op een totaal van €106 mln. aan exploitatiekosten. Daarbij zijn een aantal specifieke aandachtspunten te benoemen:

- Voor de realisatie van nieuw bos in het nog te realiseren Natuurnetwerk Nederland (NNN) zijn tot 2027 middelen beschikbaar voor aanleg en inrichting.
- Voor de omvorming van bestaande NNN moet er voor de periode 2028-2040 nieuwe middelen komen.
- de realisatie van 500 ha nieuw bos in de Groene contour kan voor 250 ha gebruik worden gemaakt van het 'Instrumentenkader uitvoering Groene contour' (2021). Voor de periode 2022-2023 zijn beperkt middelen beschikbaar en kan ongeveer 20 ha bos worden aangelegd. Voor 230 ha zijn extra middelen nodig.
- De overige 200 ha in de Groene contour moet via externe financiering gerealiseerd worden.
- Voor financiering van de boscompensatie Natura2000 gebieden heeft het Rijk (via SPUK Programma Natuur) financiering toegezegd. Hiermee kan een deel worden gerealiseerd.
- Voor de aanleg van kleine landschapselementen (KLE) zijn tot en met 2023 middelen beschikbaar in de Agenda Vitaal Plattenland (AVP) en de Groene contour.
- Voor de categorie agroforestry en voedselbossen wordt gebruik gemaakt van landbouwinstrumenten en de daaraan gekoppelde middelen plus Kadernotamiddelen 2022-2025. Belangrijk is het Europese subsidiekader (GLB-NSP) dat vanaf 2023 wordt ingezet.
- Voor de realisatie van nieuw bos rondom steden en dorpen is nu onvoldoende overheidsfinanciering beschikbaar. Een aanzienlijk deel van de kosten zal via een andere financieringsbron moeten worden ingebracht (zie ook alinea 'onvoldoende beschikbare middelen').
- Voor de realisatie van bomen in steden en dorpen zijn primair de gemeenten verantwoordelijk. We zetten geen specifieke provinciale middelen in, maar het past wel binnen de opgave van ons programma Biodiversiteit in Stad en Dorp.

II. Beheer en monitoring

Het bos vervult talloze functies tegelijk, en om er optimaal gebruik van te maken heeft bos beheer nodig. Niets doen in een bos levert gevaarlijke situaties op; meer brandgevaar, meer gevaar voor vallende takken en hele bomen, meer kans op plagen. Beheer kan zich richten op een enkele functie, of een combinatie van functies zoals recreatie, houtoogst en biodiversiteit. Bosbeheer wordt uitgevoerd door de terreinbeherende organisaties

en overige eigenaren. Er is beheersubsidie beschikbaar voor 500 hectare bos in het NNN en 500 ha bos in de Groene contour. Deze loopt via de Subsidieregeling Natuur en Landschap (SNL) en Subsidieregeling Agrarisch Natuurbeheer en Landschap (ANLb). Per type bos zijn er normbedragen. Wij hanteren voor de berekening de beheervergoeding voor dennen, eiken en beukenbos €160 per hectare/jaar.

Voor het beheer van kleine landschapselementen (KLE) wordt een gemiddelde beheersvergoeding van € 7658 per hectare/jaar gehanteerd (via ANLb) en € 2980 per hectare/jaar (via SNL). De beheerskosten zijn berekend per categorie nieuw bos en op basis van de groei van het nieuwe bos. Via de SNL zijn er voldoende middelen tot 2040. Via ANLb zijn er vanaf 2025 extra middelen nodig. In totaal is er een bedrag van € 8 mln. mee gemeoid.

III. Personele inzet

Voor de uitvoering van het Strategisch bosbeleid is ambtelijke ondersteuning nodig. Dit is nodig voor aansturing, aanjagen en begeleiding om nieuw bos en kleine landschapselementen te realiseren. Maar ook voor de toegenomen complexiteit bij vergunningverlening en handhaving. En inzet is nodig voor het begeleiden van projecten voor kwaliteitsverbetering, kennisvergroting, publieksacties en het stimuleren van bosvorming.

IV. Materieel budget

Voor de ondersteuning van de uitvoering van het Strategisch bosbeleid is materieel budget nodig. Hiermee kunnen bijvoorbeeld onderzoeken in waardevolle oude bossen plaatsvinden, die gericht zijn op kwaliteitsverbetering en behoud door beheer. Ook zit in dit budget procesmiddelen voor agroforestry en de uitvoering van het Bomen Actieplan.

Via derden

Een belangrijk deel van de kosten zullen door derden moeten worden gedekt (€ 28 mln.). Het gaat daarbij om middelen vanuit Europa, het Rijk, bedrijven en particuliere initiatieven. Uit Europa zal per 2023 financiering loskomen vanuit de Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB). We verwachten vanuit Programma Natuur (Rijk) nog een bedrag voor de resterende opgave voor boscompensatie in Natura 2000-gebieden. Vanuit het Stikstoffonds is de verwachting dat een deel gereserveerd wordt voor de realisatie van nieuw bos. Maar ook vanuit burgerinitiatieven en bedrijfsinitiatieven wordt de komende jaren aanvullende financiering verwacht. Zo zijn er vele initiatieven van organisaties om bomen te planten, zoals Plan Boom, Meer Bomen Nu en Trees for all. Ook kunnen op langere termijn de opbrengsten van zogenaamde koolstofcertificaten wellicht een bijdrage leveren. En er zijn mogelijk meekoppelkansen vanuit de woningbouw en bedrijfsleven. De gedachte daarbij is dat bij de aanleg en exploitatie van een nieuwe woonwijk gezocht wordt naar medefinanciering van het benodigde groen, bijvoorbeeld door de opbrengst van de verkoop van de woningen.

Kadernota's

- Via de Kadernota/begroting 2022-2024 zijn middelen tijdelijk tot en met 2023 middelen beschikbaar voor de uitvoering van het Strategisch bosbeleid. Het betreft menskracht, realisatie (voedsel)bos, procesgeld. In totaal gaat het om: € 1.031.250
- Onder voorbehoud van vaststelling door uw Staten is het voorstel om tijdelijk voor 2023 en 2024 beperkte Kadernota middelen aan te vragen voor 1 fte projectleider uitvoering, 0,3 fte vergunningverlening en €160.000 in totaal materieelbudget voor 2023 en 2024. In totaal gaat het om: €459.000
- Onder voorbehoud van vaststelling door uw Staten wordt daarnaast voor de Kadernota 2023-2026 een eenmalig investeringsvoorstel gedaan. Om de ambitie van 1500 hectare nieuw bos in 2040 een 'boost' te geven is het voorstel om een bedrag van € 23,8 miljoen vanuit het positieve jaarrekeningresultaat te storten in de reserve Landelijk Gebied. Deze middelen worden aangewend voor investeringen in casus de afwaardering (aankoop minus verkoop) van 400 ha nog te verwerven landbouwgronden voor realisatie van nieuw bos. Op deze wijze kan het politiek bestuurlijke gesprek aan worden gegaan over de realiseerbaarheid van de planning. Met het geld in deze reserve worden de ambities nadrukkelijker zichtbaar en kan een meer haalbaar tijdspad worden gevolgd.
- Op basis van het behaalde tempo voor de realisatie van nieuw bos zal in 2024 een evaluatie (in samenhang met de programmering) plaatsvinden wat inzicht zal geven over de mogelijke benodigde personele capaciteit vanaf 2025. Het jaar 2024 zal een overbruggingsjaar zijn waar apart een Kadernotavoorstel voor zal worden ingediend. Inschatting is dat het ongeveer om €4 mln. zal gaan. Het zal daarbij met name gaan om realisatie van nieuw bos in het agrarische NNN, Groene contour en kleine landschapselementen en de benodigde personele inzet.

In hoofdstuk 8 van het Strategisch bosbeleid (Financiering) is een uitgebreide toelichting opgenomen over alle kosten, beschikbare middelen en benodigde (provinciale) middelen.

Risico's

In het Strategisch bosbeleid worden ook een aantal (financiële) risico's benoemd die de gestelde ambities kunnen bedreigen of schaden. De belangrijkste risico's zijn:

1. **Schaarse ruimte en tempo realisatie NNN**
Een belangrijke daarin is de concurrentie op de grondmarkt. Ruimte is schaars, terwijl er vanuit verschillende opgaven en programma's grote ruimteclaims bestaan voor provincie Utrecht; verstedelijking, mobiliteit, energietransitie, recreatie, natuur en landbouw. Daarbij speelt ook het feit dat het tempo voor de realisatie van Natuurnetwerk Nederland (NNN) achterloopt op de planning. De realisatie hangt vooral af van de medewerking van grondeigenaren. Vrijwilligheid is het uitgangspunt. Dit heeft automatisch ook consequenties voor de realisatie van nieuw bos. Overigens heeft een versnellingsprogramma voor het NNN ook een positieve uitwerking op de realisatie van nieuw bos in het NNN.
2. **Haalbaarheid realisatie Groene contour**
Er is 500 ha van de realisatie nieuw bos gepland in de Groene contour. Hier speelt net als bij de realisatie NNN de concurrentie op de grondmarkt vanwege de vele ruimteclaims. Risico is dat er onvoldoende extra provinciale middelen beschikbaar zijn en er onvoldoende zicht is op (co)financiering door derden. Uit de praktijk moet blijken of het in 2021 door u vastgestelde Instrumentenkader uitvoering Groene contour juridisch uitvoerbaar is en voldoende attractief is voor deelname door partijen.
3. **Onvoldoende bereidheid van externe partners om bij te dragen (cofinanciering)**
Vooral voor de realisatie van nieuw bos rondom en in steden en dorpen is financiering nodig door derden. Denk bijvoorbeeld aan Europa, Rijk, andere overheden, koolstofcertificaten, burgerinitiatieven en meekoppelkansen vanuit de woningbouw of energietransitie. Het is echter onzeker of en hoeveel financiële middelen er via dat spoor beschikbaar komen. Het Rijk doet wel de suggestie om een koppeling te leggen met grote ruimtelijke transities zoals de woningbouw en natuurinclusief bouwen. De gedachte daarbij is dat bij de aanleg en exploitatie van een nieuwe woonwijk gezocht wordt naar medefinanciering van het benodigde groen (waaronder bos), uit de verkoopopbrengst van de woningen. Deze zoektocht naar financieringsconstructies voor de realisatie van groen in (de nabijheid van) een stedelijke omgeving blijkt niet eenvoudig. Groen Groeit Mee is hierbij betrokken.
4. **Onder voorbehoud van vaststelling Kadernota 2023-2026**
In het Statenvoorstel zijn bedragen genoemd als claim/voorstel, terwijl de Kadernota 2023 nog moet worden vastgesteld. Om deze reden wordt uw Staten gevraagd het Strategisch bosbeleid vast te stellen, onder voorbehoud van het benodigde budget vanuit de Kadernota 2023-2026.

Vervolg:

In 2024 vindt er in het kader van de uitvoering een evaluatie plaats van het Strategisch bosbeleid tot dat moment. Op basis hiervan wordt tussentijds bepaald of de begroting en programmering moet worden aangepast.

Gedeputeerde Staten van Utrecht,

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Secretaris,
mr. drs. A.G. Knol-van Leeuwen

Ontwerp-besluit

Besluit op 11-05-2022 tot vaststelling van Vaststelling Strategisch bosbeleid, meer en beter bos voor Utrecht.

Provinciale Staten van Utrecht; In vergadering bijeen op 11-05-2022.

Op het voorstel van Gedeputeerde Staten van 22-03-2022
met nummer UTSP-1750557970-4,
van afdeling LLO, team PL2.

Overwegende dat:

- het Strategisch bosbeleid de provinciale uitwerking vormt van afspraken uit het Klimaatakkoord en de landelijke Bossenstrategie;
- het Strategisch bosbeleid recht doet aan de uitwerking van de Omgevingsvisie waar het vergroten van het bosareaal in is opgenomen;
- de moties 82 en 168 binnen het kader van het Strategisch bosbeleid zijn afgehandeld;
- het bos waarde heeft voor CO₂ opslag, biodiversiteit, herstel bodem- en waterkwaliteit, houtoogst, recreatie, landschap, cultuurhistorie en gezonde leefomgeving.

Besluiten:

Het 'Strategisch bosbeleid, meer en beter bos voor Utrecht' vast te stellen, onder voorbehoud van het benodigde budget vanuit de Kadernota 2023-2026.

Voorzitter,
mr. J.H. Oosters

Griffier,
mr. C.A. Peters